מדאמר בכל מקום ש"מ אסיפא קאי ולקולא ש"מ: ולא משומרי פירות כו': רב זבין שבישתא מאריסא א"ל אביי והא תנן ולא משומרי פירות עצים ופירות א"ל ה"מ בשומר דלית ליה בגופא דארעא מידי אבל אריס דאית ליה בגוויה (א) אימא מדנפשיה קא מזבין ת"ר שומרי פירות לוקחין מהן כשהן יושבין ומוכרין והסלין לפניהם וטורטני לפניהם וכולן שאמרו הטמן אסור לוקחין מהן מפתח הגינה אבל לא מאחורי הגינה איתמר גזלן מאימת מותר לקנות הימנו רב אמר עד שתהא רוב משלו ושמואל אמר אפילו מיעוט שלו אורי ליה רב יהודה לאדא דיילא כדברי האומר אפילו מיעוט שלו ממון מסור רב הונא ורב יהודה חד אמר מותר לאבדו ביד וח"א אסור לאבדו ביד מ"ד מותר לאבדו ביד לא יהא ממונו חמור מגופו ומ"ד אסור לאבדו דלמא הוה ליה זרעא מעליא וכתיב יכין רשע וצדיק ילבש: רב חסדא הוה ליה ההוא אריסא דהוה תקיל ויהיב תקיל ושקיל סלקיה קרא אנפשיה וצפון לצדיק חיל חוטא כי מה תקות חנף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו רב הונא ורב חסדא חד אמר נפשו דנגזל וח"א נפשו של גזלן מ"ד נפשו של נגזל דכתיב כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח מ"ד נפשו של גזלן דכתיב אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואידך נמי הכתיב נפש בעליו יקח מאי בעליו בעליו דהשתא ואידך נמי הכתיב וקבע את קובעיהם נפש מה טעם קאמר מה טעם וקבע את קובעיהם משום דקבעי נפש א"ר יוחנן כל הגוזל את חבירו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו שנאמר כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח ואומר ואכל קצירך ולחמך בניך ובנותיך ואומר מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם ואומר אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים מאי ואומר וכ"ת נפש דידיה אבל נפש בניו ובנותיו לא ת"ש בשר בניו ובנותיו וכ"ת הני מילי היכא דלא יהיב דמי אבל היכא דיהיב דמי לא ת"ש מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי (בארצכם) [בארצם] וכ"ת ה"מ היכא דקעביד בידים אבל גרמא לא ת"ש אל שאול ואל בית הדמים [על] אשר המית את הגבעונים וכי היכן מצינו שהרג שאול את הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להן מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן: אבל לוקחין מן הנשים: ת"ר לוקחין מן הנשים כלי צמר ביהודה וכלי פשתן בגליל אבל לא יינות ושמנים וסלתות ולא מן העבדים ולא מן התינוקות אבא שאול אומר מוכרת אשה בארבעה וחמשה דינר כדי לעשות כפה לראשה וכולן שאמרו להטמין אסור גבאי צדקה לוקחין מהן דבר מועט אבל לא דבר מרובה והבדדין לוקחין מהן זתים במדה ושמן במדה אבל לא זיתים במועט ושמן במועט רשב"ג אומר לוקחין מנשים זיתים במועט בגליל העליון שפעמים אדם בוש למכור על פתח ביתו ונותן לאשתו ומוכרת רבינא איקלע לבי מחוזא אתו נשי דבי מחוזא רמו קמיה כבלי ושירי קביל מינייהו א"ל רבה תוספאה לרבינא והתניא גבאי צדקה מקבלין מהן דבר מועט אבל לא דבר מרובה א"ל הני לבני מחוזא דבר מועט נינהו: **מתני'** מוכין שהכובס מוציא הרי אלו שלו והסורק מוציא הרי אלו של בעה"ב כובס נוטל ג' חוטין והן שלו יתר מכן הרי אלו של בעה"ב אם היה שחור ע"ג הלבן נוטל את הכל והן שלו החייט ששייר את החוט כדי לתפור בו ומטלית שהיא ג' על ג' הרי אלו של בעה"ב מה שהחרש מוציא במעצד הרי אלו שלו ובכשיל של בעל הבית ואם היה עושה אצל בעה"ב אף הנסרים של בעה"ב: **גמ'** ת"ר לוקחין מוכין מן הכובס מפני שהן שלו הכובס נוטל שני חוטין העליונים והן שלו ולא

מדקאמר בכל מקום. לוקחין ארבעה וחמשה אלמא האי דקמפליג בין בייתות למדבריות אשמי לאו פליג ולקולא קאי: **שבישתא.** חבילי זמורות: שומר שכרו הוא נוטל במעות ואין לו חלק בעלים אבל אריס חולק בזמורות ובעלים וביין: **וטורטני.** מאזנים גדולים ומוכרין פירות במשקל כדרך התגרים דכיון דמוכרין בפרהסיא לא גנבום: **רוב.** ממונו משלו בלא גזילה הולכין אחר הרוב ונהנין ממנו: **אפילו מיעוט משלו.** תלינן ואמרינן האי מידי דיהיב ליה מדידיה הוא: **אדא.** שם האיש: **דיילא.** שמש דרבנן: **חמור מגופו.** דקיימא לן בפרק שני דע"ז (דף טו:) דמותר לאבד גופו בידים דקתני המינין והמסורות מורידין אותן לבור ולא מעלין: **מסור.** מלשין המוסר ממון חבירו לאנסים(ו): **שקיל ויהיב.** לרב חסדא: **שקיל ושקיל.** לנפשיה מדקדק בחלוקה ואינו מוותר מחלקו כלום. לשון אחר מתחלה היה נוטל והלך שאר האריסין ליטול שלהם: **[קרא אנפשיה].** רב חסדא צדיק והאריס חוטא וצפון חילו לרב חסדא דסלקו ונטל חלקו: **כי ישל אלוה נפשו.** משליך הקב"ה נשמתו ומאבד ממנו נשמה אחת: **אל תגזל דל כי דל הוא.** אע"פ שדל הוא ואין לו מה לגוזלו: **אל תדכא עני בשער.** מעשר עני ולקט שכחה ופאה המתחלקין בשעריך אל תדכאהו בם: **וקבע את קובעיהם נפש.** גוזל נפש גוזליהם: **בעלים דהשתא.** גזלן שנעשה עכשיו בעלים לממון: **ואכל קצירך ולחמך.** ודומה לך כאוכל בניך ובנותיך לפי שאין לך שוב במה לפרנסם: **מחמס בני יהודה.** מגזל שעשו מעלה אני עליהם כאילו שפכו דם נקי: **המית הגבעונים.** כדמפרש לקמיה שהמית כהני נוב שהיו מספקים מים ומזון לגבעונים שהגבעונים היו משמשין למזבח חוטבי עצים ושואבי מים ומעלה עליו כאילו המית הגבעוני(ב): **[אבל נפש בניו ובנותיו לא].** הא מאת נפש בעליו יקח לא נפקא לן אלא נפש הנגזל(ס) אבל בניו ובנותיו לא נענש גזלן אנפש בני הנגזל: **[דלא יהיב דמי].** שמשון יהיב דמי וזה לא היה רוצה למכור: **אבל לא יינות ושמנים וסלתות.** שדרך האיש למוכרן ואין עושה את אשתו שליח לכך ושמא גנבתו מבעלה: **כפה.** צניף ואין הבעל מקפיד: **והבדדין.** בעלי בית הבד שתגרין הן בשמן לוקחין מן נשיהם(פ) זיתים ושמן במדה כלומר דרך מכירה בפרהסיא ודבר מרובה דאין יכולה לגנוב כל זאת ולעשות בצינעא אבל לא במועט דגנבתו ויכולה לעשות בצינעא ולא ירגיש בעלה. ל"א במועט במעטן שנוטלתן מן המעטן ואין דרך למוכרן כך: **בגליל העליון.** שהשמן שם ביוקר ומקפיד על דבר מועט: **רבינא.** גבאי צדקה היה: **כבלי.** שרשרות זהב: **ושירי.** צמידין: **לבני מחוזא.** עשירים הם: **מתני' הכובס מוציא.** מבגד צמר דבר מועט על ידי שטיפה ואין הבעה"ב מקפיד ומן הדין הן שלו והמקפיד לא הוי קפידא: **שהסורק מוציא.** ע"י הקוצים שקורין קרדונ"ש: **סורק.** פילונ"ש כך שם האומנות על שם שהוא סורקו בקוצים כעין מסרק: **של בעל הבית.** שדבר חשוב הוא ולא מחיל: **הכובס נוטל ג' חוטין.** דרך אורגי בגדי צמר לארוג שלשה חוטין ממין אחר בסוף הבגד והכובס נוטלן ומשוה הבגד ומייפהו: **ואם היה החוט שחור.** שארגו בבגד לבן רשאי ליטול הכל לפי שהשחור מגנה את הלבן: **החייט ששייר מן החוט כדי לתפור בו.** ובגמרא (ע"ב) מפרש שיעור תפירה: ה"ג **ומטלית שהוא ג' על ג'.** חייט שהשוה את תפירתו וקילע הימנה מטלית קטנה שלש אצבעות על שלש אצבעות הרי אלו של בעה"ב: **מעצד.** דילדיי"ר בלע"ז קטנה ומחליק בה את הנסרים ושפאין שהוא משוה דקין הן טנב"ש בלע"ז: **בכשיל.** קרדום ומפיל שפאין גסין: **אבל בעל הבית.** שכיר יום: **נסורת.** אפי' דק דק היוצא מתחת המקדח שהיא דק מאד של בעל הבית. ורישא בקבלן שקיבל לבנות הבית בדמים קצובים: **גמ'** ולא

מסורת הש"ס

א) נ"ל רבא דבר פלוגתא דאביי הוא ועי' בהלכות [וכ"ה בתוס' ב"מ כב. ד"ה מר זוטרא ובריי"ף איתא רבה], ב) גי' הרי"ף לינות, ג) [לעיל קח: סנהדרין עב.], ד) [עי' תוס' ע"ז טו: ד"ה אני], ה) [בקרא ליתא תיבת רשע רק הש"ס מפרש לקרא הכי אכן בספרים ישנים מייתי הש"ס קרא כדכתיב ע"ש ועי' מהרש"א מ"א], ו) ב"מ קיב., ז) [ואכלו כמין כל"ל], ח) [לעיל סב.], ט) יבמות עט., י) פ"א במועט, כ) [נ"ל ושהסורק], ל) בדפוסי' הנו' הגסות, מ) [נ"ל אחר ד"ה מסור], נ) בפ"מ: לבור, ס) בפ"מ: הגזול, ע) בפ"מ: הנשים.

◆

תורה אור השלם

1. יכין וצדיק ילבש וכסף נקי יחלק: איוב כז יז
2. טוב ינחיל בני בנים וצפון לצדיק חיל חוטא: משלי יג כב
3. כי מה תקות חנף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו: איוב כז ח
4. כן ארחות כל בצע בצע את נפש בעליו יקח: משלי א יט
5. אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער: כי יי יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש: משלי כב כב-כג
6. ואכל קצירך ולחמך יאכלו בניך ובנותיך יאכל צאנך ובקרך יאכל גפנך ותאנתך ירשש ערי מבצריך אשר אתה בוטח בהנה בחרב: ירמיהו ה יז
7. מצרים לשממה תהיה ואדום למדבר שממה תהיה מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקיא בארצם: יואל ד יט
8. ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחרי שנה ויבקש דוד את פני יי ויאמר יי אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבענים: שמואל ב כא א

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אימא מדנפשיה קא מזבין נ"ב עיין פרק אלו מציאות דף כב בתוס' ד"ה מר זוטרא: (ב) רש"י ד"ה המית וכו' הגבעונים הס"ד ואח"כ מ"ה וכ"ת נפש דידיה דהא מאת נפש:

◆

גליון הש"ס

גמ' כל הגוזל את חבירו. עיין בב"מ ד' נח ע"ב תוס' ד"ה זה בגופו:

עין משפט נר מצוה

קלד א מיי' פ"ו מהל' גניבה הלכה ג סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנח סעיף ד:
קלה ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
קלו ד מיי' פ"ה מהל' גזילה ואבידה הל' ח ועיין בכ"מ סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסט סעיף ג:
קלז ה מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק הל' יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן שפח סעי' יג:
קלח ו מיי' פ"ה מהל' גזלה ואבדה הל' יג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שנט סעי' ג:
קלט ז מיי' פ"ו מהל' גניבה הל' ד סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנח סעיף ה:
קמ ח מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל' יג סמג עשין קסב טוש"ע יו"ד סי' רמח סעיף ד:
קמא ט מיי' פ"ו מהל' גניבה הל' ה ועיין בכ"מ סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנח סעי' ו:
קמב י כ מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל' יב סמג עשין קסב טוש"ע יו"ד סי' רמח סעיף ד:
קמג ל מיי' פ"ו מהל' גניבה הל' ו סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנח סעי' ז:
קמד מ נ מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:
קמה ס מיי' שם הל' ז ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם ס"ט:
קמו ע מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעי' י:

◆

לעזי רש"י

קרדונ"ש [ירדונ"ש]. דרדרים. פילונ"ש [פולונ"ש]. כובסים. דילדיי"ר [דולידוירא]. מעצד (מעין גרזן). טנב"ש [שינבי"ש]. דקים, רזים.

◆

מוסף רש"י

אל תגזל דל כי דל הוא. אף אם דל הוא ואין לו עזר, אל תגזלהו, והוא אחד מארבע לשונות שכי משמש בהן אם (ב"מ קיב.). וקבע את קובעיהם נפש. וגזל את גוזליהם, ומה יקבע מהן את נפשם, שגורמים הגוזלים רעה לעצמן (שם). שהיו מספיקין להן מים ומזון. כהנים היו מספקין להם מזון לגבעונים, שהיו חוטבי עצים ושואבי מים למזבח, כדכתיב (יהושע ט) ולא יכרת מכם חוטבי עצים ושואבי מים לבית אלהי (יבמות עח:).